

Sænk dødeligheden med god goldkommanagement

Foto: Niels Bastian Kristensen

Langt de fleste køer, der mistes i en besætning, dør de første uger efter kælvning. Med øget fokus på goldkøerne ville hovedparten overleve.

Et af landskonsulent Peter Stamp Enemarks yndlingscitater stammer fra en landmand, som han respekterer meget.

"Hvis du kan passe mine 15-20 goldkøer, så kan du uden problemer passe 500 malkekøer," lyder det, og illustrerer dermed, hvor uhyggelig vigtig goldperioden er for resten af malkekoens liv.

Overgangene fra senlakterende ko til goldko og fra goldko til nykælver, er utrolig kritiske for koen. Derfor er det meget vigtigt, at opstaldningsforhold og pasningsrutiner er i orden for disse grupper. Der er mange muligheder for at begå fejl hos netop disse dyregrupper, så det er særlig vigtigt at få arbejdsrutinerne sat i system omkring goldning i goldperioden og ved kælvning.

"Man bør stile efter, at man ikke skal ind og 'reparere' på noget, når koen er goldet."

Peter Stamp Enemark, Videncentret for Landbrug, Kvæg

Forbered til goldperioden

De lidelser, som tager livet af køerne i de første uger efter kælvning, kan ofte føres direkte tilbage til problemer, der er opstået lige før eller i selve goldperioden. Ifølge Peter Stamp Enemark er det derfor vigtigt at forberede koen godt til goldperioden. Og han påpeger, at goldperioden er at betragte som starten på en ny laktation og ikke som afslutning på den gamle.

"Man taler ofte om at køre koen i stilling til malkeperioden. Jeg mener, det er mindst lige så vigtigt at køre koen i stilling til goldperioden. Med en god forberedelse til goldning bliver det også meget lettere at passe goldkøerne," påpeger han.

Med en god forberedelse tænker han primært på, at afgoldningen skal foregå forsvarligt. Blandt andet fremhæver han vigtigheden af at holde øje med yveret.

"Selvfølgelig skal yveret være spændt. Men det er vigtigt, at de personer, der har ansvaret for afgoldning, også har evnen til at iagttage køerne og især yveret, så begyndende infektioner tages i opløbet," siger Peter Stamp Enemark og tilføjer, at et huld på 3,0 - 3,5 og nyskårne klove også hører med til at være en velforberedt goldko og efterfølgende en højtydende malkeko.

Han anbefaler, at man søger råd og hjælp hos relevante rådgivere med det mål at få udarbejdet en plan for pasningsrutiner og fodring. Der er udarbejdet gode SOPs for både goldning og kælvning, som man kan tage udgangspunkt i.

Stress = problemer

Perioden omkring goldning og kælvning er i sig selv stressende og belastende for koen. Og det er netop grunden til, at Peter Stamp Enemark er stor fortalere for at forberede koen grundigt til goldperioden.

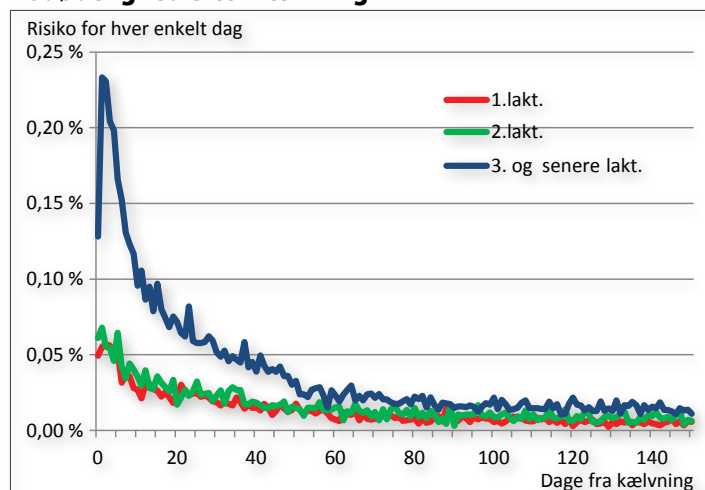
"Man bør stile efter, at man ikke skal ind og 'reparere' på noget, når koen er goldet. For det er min bedste overbevisning, at hvis man stresser koen, så inviterer man selv problemerne indenfor," siger han.

Peter Stamp Enemark ved, at det kan være kontroversielt at sammenkæde en besætnings dødelighed og goldkommanagement. Den enkelte besætning kan naturligvis blive ramt af smitsomme sygdomme eller andet, som står uden for ejerens magt at påvirke. Men i bund og grund er han ikke i tvivl:

"Hvis man får sat pasning, opstaldning og fodring af goldkøerne i system og har evnen til at iagttage køerne fra afgoldning til en uge efter kælvning, så vil besætningsens kodødelighed være tæt på 0 pct."

/Lone Sylvest Søgaard

Kodødelighed efter kælvning

Risikoen, for at koen dør, er markant højere i ugerne lige efter kælvning. Langt de fleste årsager til, at koen svækkes i denne periode, kan føres direkte tilbage til goldperioden. Kilde: Videncentret for Landbrug, Kvæg.

Goldkøer SKAL fodres restriktivt

Goldkøer skal fodres restriktivt på et lavt foderniveau. Det siger de fleste anerkendte forskere inden for goldkøernes ernæring.

Energibehovet hos goldkøer er meget lavt i forhold til, hvor meget foder goldkøerne kan optage. De har ikke brug for mere end ca. syv FE, eller 55 MJ NEL i NorFor. Derfor kræver det stram styring at holde energiniveauet nede.

Men det kan godt betale sig at holde foderniveauet nede hos goldkøerne. For goldkøer reagerer på et højt foderniveau på helt samme måde som fede køer. Også selv om de ikke er fede. Det vil sige øget risiko for ketose, reduceret foderoptagelse efter kælvning, nedsat reproduktionsresultat, større fedtmobilisering og fedtlever.

En lang række forsøg de seneste 10-15 år har vist, at det absolut vigtigste for at bringe en ko sikkert gennem

overgangsperioden fra gold til lakterende, er at undgå en nedgang i foderoptagelsen frem mod kælvning. Og et lavt foderniveau har vist sig netop at reducere eller fjerne den nedgang, vi ellers ser i de sidste dage før kælvning.

Derfor lyder anbefalingen på at dække goldkoens energibehov i goldperioden og ikke ret meget mere.

Den optimale opskrift

Hvis der ikke kan fodres restriktivt til hver enkelt ko, skal der laves en ration, der opfylder kravet til det vi kalder 'kontrolleret fodring', gennem hele goldperioden. Det vil typisk være en ration, der fylder vældig meget, og har lav energikoncentration. Hvis

Hvis man kun har én goldkogruppe eller goldkoration, er anbefalingen at ramme et energiniveau, der er 10 pct. over gennemsnitsbehovet for hele goldperioden, altså 7,5 FE, eller ca. 60 MJ NEL i NorFor.

man kun har én goldkogruppe eller goldkoration, er anbefalingen at ramme et energiniveau, der er 10 pct. over gennemsnitsbehovet for hele goldperioden, altså 7,5 FE eller ca. 60 MJ NEL i NorFor.

Den optimale lavenergiration bør indeholde de fodermidler, der hovedsageligt anvendes efter kælvning, men kraftigt fortyndet med halm eller meget tungt fordøjeligt grovfoder. Som tommelfingerregel kan man sige en tredjedel majsensilage, en tredjedel skal nok være halm, og resten kan fordele sig på hø eller græsensilage samt de fodermidler, der skal indgå efter kælvning. Dog således, at der samtidig opnås et tilstrækkeligt niveau af protein og mineraler.

Forsnittet hvedehalm

Som fortynding anbefales hvedehalm, som bør være snittet i forvejen. Det skyldes, at det netop med snittet hvedehalm, er lettest at lave en ration, som køerne ikke kan sortere i. Hvis rationen bliver for tør, bør man tilsætte vand, da sortering skal undgås for at undgå, at de stærkeste køer bliver overforsynet. Med så meget halm i rationen er det meget nødvendigt at være kritisk i sit halmvalg.

De dårlige kvaliteter af halm, vi kan forvente efter den problematiske høst, må ikke anvendes til goldkøerne.

/Ole Aaes og
Lone Sylvest Søgaard

Klovbeskæring bør ske før kælvning

Mange får deres dyr eftersat af klovbeskæreren efter kælvning, men da er skaden allerede sket.

De sidste to-fire uger før kælvning frigives der i koen hormoner, som sørger for opblødningen (lødningen) af fødselsvejen, så kalven kan komme ud. Disse hormoner påvirker dog ikke kun bækkenregionen men også klovbenets ophæng.

I praksis betyder hormonpåvirkningen, at klovbenet omkring kælvning vil synke længere ned mod læderhuden end ellers, og knoglens tryk på læderhuden resulterer i smertefulde blødninger omkring læderhuden (laminitis).

Disse blødninger vil ved klovbeskæring to-tre måneder senere kunne ses som såleblødninger.

Klovbeskæring flytter tyngdepunktet

Vi kan ikke fjerne kælvningshormonernes indvirkning på klovbenets ophæng. Derfor er det ekstra vigtigt at begrænse andre uheldige faktorer i tiden omkring kælvning. Dette gøres blandt andet ved at sørge for, at kloven har den rigtige form på kælvningstidspunktet.

En ubeskåret og spids klov vil have et tyngdepunkt, som ligger længere tilbage end en nybeskåret klov med en tåvinkel på 45-50 grader. Når tyngdepunktet rykkes bagud, øges risikoen for såleblødninger.

Letter presset

Når klovens form går fra spids til korrekt form, flyttes tyngdepunktet fremad, og her buer klov-

benet en smule opad. Det betyder, at klovbenet får mindre tendens til at presse mod læderhuden, og dermed bliver risikoen for blødninger mindre, når kloven har den korrekte form. Derfor bør klovbeskæring altid ske før kælvning, f.eks. i forbindelse med flytning til goldkoafdeling.

/Pia Nielsen

Engelske supermarkeder forlanger klimamærkning på mælken

Kvægs bestyrelse tog turen til England for at studere klimamærkning af mælken. En mærkning, som Arla har erklæret, at enhver vet også herhjemme skal være klædt på til at håndtere.

Når engelske Mrs. Jones fra Liverpool køber en liter mælk i supermarkedet Tesco, kan hun læse på kartonen hvor meget CO₂, der er udledt for at producere mælken. De engelske supermarkeder stiller nemlig i stigende grad krav om klimamærkning af deres produkter. En tendens, der

uden tvivl også vil brede sig til Danmark. Derfor har Landbrug & Fødevarer, Kvægs bestyrelse netop været på studietur til England for at høre mere om klimamærkning og se på, hvordan de engelske mælkeproducenter håndterer klimamærkningen.

”Vi tror, at vi også kan forvente CO₂-mærkning på mælken i Danmark i fremtiden,” forklarer direktør Gitte Grønbæk, som også var med på turen til England. ”Arla har offentliggjort, at de vil implementere deres miljø- og klimastrategi på danske bedrifter ligesom i England. Derfor er det vigtigt, at vi som erhverv er klædt på til at tage udfordringen op,” lyder det fra direktøren.

Kvægs bestyrelse på besøg i et TESCO supermarked.

Vi skal have samme mål

Netop fordi danske mælkebedrifter er så klimaeffektive, er det ifølge Gitte Grønbæk også utroligt vigtigt, at man vælger samme strategi og beregningsmetoder for CO₂-mærkning landene imellem.

”Hvis landene for eksempel vælger at reducere udledningen med et bestemt antal procent, vil det blive dyrt for Danmark, fordi vi i forvejen ligger lavt. Hvis man i stedet vælger samme beregningsmetode og et fælles mål for mængden af CO₂ udledt pr. liter mælk, bliver det sammenligneligt mellem landene, og Danmark vil have en stor fordel og dermed konkurrencedygtighed,” forklarer Gitte Grønbæk. Derfor er valg af fælles mål og beregningsmetode en opgave, som bestyrelsen vil prioritere i Kvægs udviklingsprojekter.

/Kirsten Marstal

Studieture

Hvert andet år foretager Landbrug & Fødevarer, Kvægs bestyrelse en studietur til et EU-land.

Formålet er at få faglig inspiration og ny viden med hjem i et erhverv, hvor vi på én gang er både kolleger og konkurrenter.

Samtidig giver turene kendskab til, hvordan nabolandene implementerer EU-lovgivningen – og dermed væsentlig viden i forhold til Kvægs dialog med politikere og embedsmænd.

Sæson for regionsmøder

Grib chancen, og kom i dialog med L&F, Kvægs ledelse om topaktuelle emner.

Nu nærmer tiden sig, hvor Kvægs ledelse starter sin årlige tur rundt i landet. På regionsmøderne lægges der op til dialog og debat om aktuelle emner, og ledelsen orienterer om, hvilke arbejdsopgaver der aktuelt er fokus på.

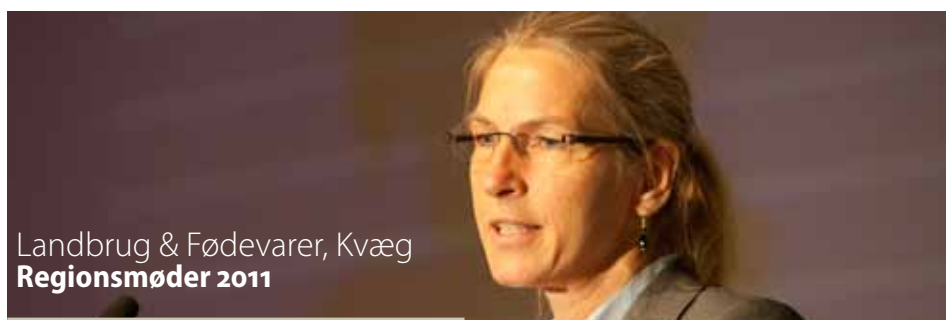
I år vil der bl.a. blive orienteret om den politiske situation efter valget, og hvilke muligheder og udfordringer erhvervet står overfor i den sammenhæng. Også situationen omkring mycoplasma vil være på dagsordenen, og der vil blive givet eksempler fra praksis på, hvordan man kan vækste sig ud af krisen. Desuden gennemgås det, hvordan landbrugsstøtten vil blive påvirket af de foreslåede ændringer i EU's landbrugspolitik.

”Jeg glæder mig til at komme ud og få en snak med kvægbrugerne. Det er jo den dialog og det praktiske indspark, som vi får her, der giver fremdrift i erhvervet,” lyder det fra direktør Gitte Grønbæk.

Danske producenter behøver ikke frygte

Det, bestyrelsen kunne konstatere i England, var, at sammenlignet med den engelske produktionsform udleder Danmark helt sikkert mindre CO₂ i det samlede regnskab. Der var da heller ikke iværksat nogen CO₂-reducerende tiltag på bedrifterne, som var ekstraordinære i forhold til de danske.

”I Danmark er vi jo allerede utroligt klimaeffektive, fordi vi har så høj en ydelse, høj fodereffektivitet og høj udnyttelse af kvælstoffet i gødningen,” fortæller Gitte Grønbæk. Et faktum, der også understreger, at en klima- og miljøstrategi er en win-win-situation for både klimaet og landmanden, eftersom implementering af en klimastrategi indebærer en optimering af ressourceforbruget på bedriften.

10. okt. Vestjylland Nord, Landbo Limfjord, Skive

11. okt. Vestjylland Syd, Jysk Landbrugsrådgivning, Esbjerg

12. okt. Vestjylland, Aulum Fritidscenter, Aulum

25. okt. Nordjylland Nord, LandboNord, Brønderslev

26. okt. Sønderjylland, Agerskov Kro, Agerskov

27. okt. Nordjylland Syd, AgriNord, Aalborg SV

31. okt. Østjylland Nord, LMO, Hinnerup

1. nov. Fyn, Centrovise, Vissenbjerg

2. nov. Bornholm, Bornholms Landbrug, Aakirkeby

2. nov. Østlige Øer, Herlufmaglehallen, Herlufmagle

3. nov. Østjylland Syd, Landbrugets Hus, Horsens

Se tidspunkter på www.landmand.dk/kvaeg

Klimadag på Arla Foods

Arla Foods inviterer alle interesserede til temadag om resultater og erfaringer fra projektet 'Klimavenlig Kvægproduktion'.

Du vil bl.a. høre om Arlas Foods' klima-strategi og målsætninger, hvordan man kan spare tusindvis af kroner på elregningen samt udfordringer ved etablering af biogasanlæg.

Klimadagen foregår **12. oktober, kl. 9.30 – 15.00** hos Arla Foods, Sønderhøj 14, 8260 Viby J. Deltagelse er gratis.

Tilmelding på

www.agrotech.dk/klimadag

Omkostninger til yverbetændelse undervurderes

Det langsigtede produktions-tab ved yverbetændelse og forhøjet celletal er de helt store økonomiske faktorer, når køer rammes af infektion i yveret. Derfor er forebyggelse den eneste vej frem.

Omkostninger i form af ydelsestab, behandling og tilbageholdt mælk er kun toppen af isbjerget, når man taler om tab i forbindelse med yverbetændelse. Indirekte omkostninger er betydeligt større end de direkte. Derfor undervurderes tabet ofte.

Men beregninger viser, at en halvering af antal yverbetændelser i en besætning med 200 køer giver ca.

100.000 kr. mere i dækningsbidrag pr. år. Tilsvarende stiger dækningsbidraget i en besætning på 200 års-køer med næsten 100.000 kr., hvis tankcelletallet falder fra 225.000 til 125.000. Der vil naturligvis være store forskelle fra besætning til besætning på grund af bl.a. forskelle i management, staldforhold m.m. Men faktum er, at yverbetændelse koster, og at produktionstab ved selv meget lave celletal ofte undervurderes af landmanden.

Følgesygdomme og større arbejdsbyrde

Et væsentligt indirekte tab ved yverbetændelse er de sygdomme, der støder til. Yverbetændelse påvirker koens generelle almenbefindende og nedsætter dens modstandskraft. Det øger risikoen for angreb af andre sygdomme. De økonomiske konsekvenser heraf, er nærmest umulige at gennemskue – men der er ingen tvivl om, at de er betydelige.

Til indirekte omkostninger hører også en større arbejdsbyrde. Dårlig yversundhed medfører øgede krav

til arbejdsindsats - indfangning af dyr, udtagning af mælkeprøver, behandlinger osv. osv.

Køer, som er kommet over en gang yverbetændelse, yder desuden mindre mælk, end de ellers ville have gjort, fordi kirtlen har taget langvarig skade. I nogle tilfælde ender det med, at koen må sættes ud tidligt. Her er tabet bl.a. afhængigt af koens laktationsstadiet og –nummer samt prisen på en tilsvarende ko eller kvie.

Forebyg

De langsigtede produktionstab ved både klinisk yverbetændelse og forhøjede celletal er med andre ord de helt store økonomiske faktorer, når køer rammes af infektion i yveret. Derfor er forebyggelse alfa og omega. I den forbindelse er det også vigtigt at have fokus rettet mod de nyindsatte kvier. Mange tror, at kvierne er fri for yverbetændelse ved kælvning. Men ofte har op mod 10 pct. af kvier, der kælvner, yverbetændelse.

Den økonomiske fortjeneste ved forebyggelse skal vurderes ud fra

Foto: Kirsten Marstal

En halvering af antal yverbetændelser i en besætning med 200 køer giver ca. 100.000 kr. mere i dækningsbidrag pr. år.

besætningens aktuelle celletal og hvilke infektioner, der dominerer. Da mange af de forebyggende tiltag er forbundet med store omkostninger og især en øget arbejdsindsats, kan nogle tiltag være for dyre i visse besætninger. Eksempelvis vil pattedesinfektion ofte være uøkonomisk i besætninger med meget lave celletal og kun få infektioner med stafylokokkus aureus. Der er dog ingen tvivl om, at der kan tjenes penge på god yversundhed.

/Carl Oskar Paulrud, Jørgen Katholm

Vores Mælk
- en ren fornøjelse

Fedtafgiften fra 1. oktober 2011

For kvægproducenten kan fedtafgiften få direkte betydning, hvis han har hjemme- eller lønslagtninger af et vist omfang.

Fedtafgiften, som er forbundet med betydelige administrative omkostninger for de virksomheder, den berører, træder i kraft 1. oktober 2011. Afgiften er fastsat til 16 kr./kg mættet fedt i råvaren og omfatter fødevarer, der er egnet som menneskeføde og med et indhold af mættet fedt på over 2,3 vægtprocent.

For okse- og kalvekød er indholdet af mættet fedt som udgangspunkt fastsat til 5,2 vægtprocent. Det vil med de 16 kr./kg give en afgift for okse- og kalvekød på 0,83 kr.

pr. kg. Ved direkte salg af udskåret, færdigpakket kød til detailhandlen kan afgiftsgrundlaget dog opgøres på udskæringsniveau. Den juridiske vejledning kan findes på Skats hjemmeside: www.skat.dk, under: Juridisk information > Juridiske vejledninger > Den juridiske vejledning 2011-2 > E.A. Punktafgifter > E.A.2 Chokolade, fedt og is.

Afgift for kvægbrugeren

Denne afgift spiller dog sædvanligvis ingen direkte rolle for kvægproducenten ved salg af slagtekvæg, da afgiften betales af slagteriet, idet de ejer dyret på slagtetidspunktet.

Der er imidlertid tilfælde, hvor landmanden kan blive afgiftspligtig. Det gælder f.eks. i tilfælde, hvor han

betaler et beløb for slagtning, og dernæst tager dyret retur. I så tilfælde ejer han dyret på slagtetidspunktet. Dog skal den årlige omsætning af afgiftspligtige eller dækning af afgiftspligtige fødevarer for virksomheden være på over 50.000 kr., eksklusiv afgift. For beløb herunder skal der ikke betales fedtafgift. I dette beløb medregnes også slagtning af egne dyr, gårdsalg og lignede. Derimod er normale slagtninger, hvor slagteriet ejer dyrene, ikke med.

For de virksomheder, der skal betale afgiften, skal der ske en registrering ved brug af blanket 29.068, som findes på: www.virk.dk

Afgiften skal betales senest den 15. i måneden efter aktuel måned.

/K.B. Lind Pedersen

Ny udpegning af 2R-besætninger

Som led i saneringskampagnen mod salmonella i kvægbesætninger udpeges der igen besætninger, der vurderes at være særlig smittefarlige, og som derfor sættes i niveau 2R.

Udpegningen sker i uge 40. Berørte besætningsejere får direkte besked fra den lokale fødevareregion i løbet af første halvdel af oktober.

Udpegning til niveau 2R indebærer bl.a. offentligt tilsyn og forbud mod salg af dyr til levebrug. Ved den seneste udpegning i februar 2011 blev 256 mælkeleverende og 164 kødproducerende besætninger placeret i niveau 2R.